

Foto: Lennart Mathsson/N

Gröngöling (*Picus viridis*)

Fåglar i Leksand

En tidskrift av Leksands Fågelklubb

Nr 1 År 2004

<http://fagelklubben.leksand.nu>

Pris: 30 SEK

Redaktion

Ansvarig utgivare:

Staffan Müller 070-322 23 45

Redaktör/Layout

Bogdan Persson 0247-154 76

Bergvägen 3B

793 32 Leksand

e-post: bogdan.persson@telia.com

Redaktion:

Bogdan Persson 0247-154 76

Lars Nilsson 0247-333 92

Sören Stenberg 0247-349 93

Medlemsregistret:

Henry Pollack 0247-409 64

Klockarvägen 4

793 41 Insjön

e-post: zyq693p@tinet.se

Utgivning och medlemskap

Tidskriften utges av Leksands

Fågelklubb och utkommer med 4

nummer per år, varav 2 tidningar

och 2 programblad.

Pris: 30 kr

Medlemmar erhåller tidskriften gratis.

Medlemskap i Leksands Fågelklubb kostar 100 kr/år

Familjemedlemmar och ungdomar

(ej fyllda 21 år) betalar 30 kr/år

Avgiften sätts in på

Pg 438 26 34-6 eller

Bg 456-4373

c/o Leksands Fågelklubb

Innehåll

3. Ordföranden har ordet
4. Storspoven
7. Redaktören har ordet
8. Historien bakom bilden -Lappuglan
9. Breddgrad 60
10. Ring-Nytt
12. Dragsångarna
13. Nya medlemmar
14. Vinterns sjöfågelräkning
15. Vinterfågelmatningen
16. Årsberättelse 2003
17. Om framsidan - Rödbenan
18. Älvravinerna
20. En tecknad fågelhistoria
22. Facit från örnutfodringen 03/04
25. Berguvsrapport
26. Sen sist från Insjön
32. Natursnokarnas sidor
34. Venuspassagen
36. Nyårsexkursion
38. Hemsidan
39. Organisation

Hjälp oss att skydda värdefull
natur i Leksand!

Leksands naturvårdsfond

Pg. 449957-0

Framsidan: Rödbena (*Tringa totanus*)

Fotograf: Per Lindberg

Ordföranden har ordet...

En förening som påverkar

Staffan Müller

En ny fågelsäsong har börjat. Frågeställningarna som kommer inför ett nytt år, är många. Hur skall det bli med fågellivet just i år? Skall sångsvanen häcka i Limsjön? Kommer rördrommen att bli stationär, eller hittar vi en skäggeskull i sjön i år? Det är samma med ringmärkningen... fångar vi höksångare och videsparv även 2004?

Det är ganska spännande med "oskrivna blad". Hur mycket påverkar vi i fågelklubben utgången av fågelutvecklingen? Jag vill påstå att det är mycket! Nästan alla av "våra" slagugglor och tornfalkar bor i våra storholkar. Alla fiskgjusar i vår kommun häckar på Sörens plattformar. 90% av Staffan Linds småfågelholkar på Dragsångarna är ockuperade av mesarna där. Det är "Lasses" pilgrimsfalkar och "Bogdans" örnar, som vi ser på himlavalvet i Siljansbygden och Sjölund Anders och Bengt Östbergs uvar vi hör i Uvbergen. Krickorna och årtan i Limsjön simmar i återskapade vattenspeglar. Det är således otroligt viktigt att vi fortsätter vårt enträgna jobb i vår förening. Fortsätt att sprida fågelintresset, sätt upp egna holkar i din trädgård och se till att vinterfåglarna har mat vid fågelbordet!

För oss som förening måste vi spanna bågarna för kamp mot utarmningen av naturskogen. Anders nystartade projekt för den tretåiga hackspetten är oerhört viktigt i dagsläget. Ungdomsgruppen och "Natursnokarna" han får med sig är också viktiga för vår framtid.

Allt detta är förklaringen till att Leksands fågelklubb är en framgångsriks "sannsaga" som kommer att berättas i många generationer framöver! Aktivera dig, i såväl stort som smått!

Välkommen till Leksands fågelklubb 2004!

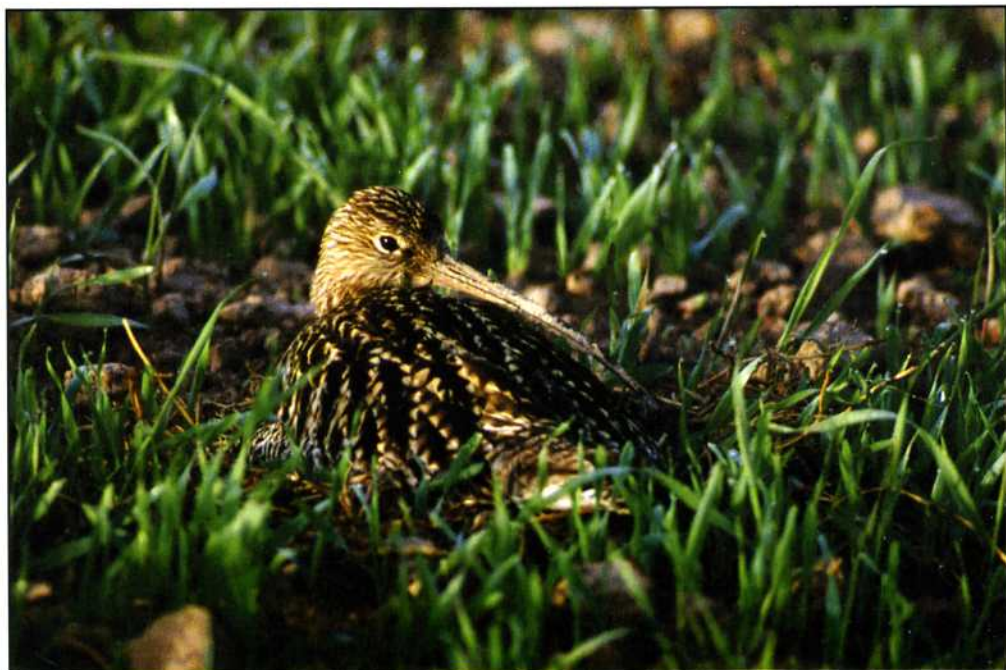
Något om storspoven

Folke P Nyholm

2004 är storspovens år. Då tänker jag inte på den kinesiska kalendern utan på det förhållandet att den är en inventeringsart, åtminstone regionalt, d v s man ska försöka få en bild av hur mycket storspov det finns i vårt län. Just denna art måste väl anses höra till de mest lättinventerade, den är välkänd, den är lätt att identifiera och den finns på lättåtkomliga ställen. Det jag i det nedanstående har att säga om storspoven är i högsta grad ovetenskapligt, det grundar sig bara på ett halvt sekel av enkelt fågelskådande och bör alltså betraktas mera som ett kåseri.

Först något om namnet: Linnés latinska namn, "Numenius arquatus" syftar båda på den långa, krökta näbben, "numenius" betyder mänskära och "arquatus" bågböjd. Den gamle, mycket kunnige, finländske ornitologen Ivar Hortling har filosoferat över det svenska namnet. "Spov" går att härleda till latinet och i avledda former skulle det kunna betyda

ungefär "gå med högfärdiga åtbörder" (jämför "spatsera") och kanske också "spionera" (= vara misstänksam och skygg). Båda tolkningarna tycker jag stämmer bra på storspoven. Den promenerar verkligen lite högdraget på sina åkrar och att den är ganska misstänksam får både människor och rävar bevis för, om någon kommer för nära fågelns revir. När

Storspoven (*Numenius arquata*) lägger ofta sitt bo på åkermark

Foto: Bogdan Persson

En typisk storspovskull består av fyra ägg

Foto: Bogdan Persson

storspoven "landar", har den ett karaktäristiskt sätt att inte omedelbart slå ihop vingarna utan för en sekund eller så hålla dom upplyfta. Lite högdraget kanske.

De flesta fåglar som är välkända bland folk i allmänhet har ofta fått dialektala namn, så också storspoven. Det gäller dock inte – såvitt jag vet – i vårt landskap. Här i Leksand har jag aldrig hört den kallas något annat än kort och gott "spov". I Gustafs, där jag bodde som helt ung, kallades den "myrspov", det är ju visserligen en annan art, men i alla fall ganska nära.

Vårsymbolen

Personligen tycker jag att det är få fågelarter som är så intimt förknippade med svensk vår och försommar som storspoven. När man väl har vant sig vid tofsvipornas klagande och – åtminstone förr – starnarnas klapprande sång, är det dags att lyssna efter storspovens

utdragna drillar i april- och majkvällen. Lite längre fram tycker jag att storlommens fornnordiska nattrop är lika fascinerande. Storspovens uppträdande är – tycker jag – en fröjd för både öga och öra. Med snabba vingslag höjer den sig över åkrarna för att sedan, med starkt kupade vingar, segla fram över sina domäner. Då hör man det utdragna drillandet, som är omiskännligt.

Mina mesta erfarenheter av storspoven härstammar från Sjöbotten, den slätt i södra kommundelen som – åtminstone förr – erbjöd ett mycket varierat fågelliv. Tyvärr blir det allt sämre. Jag tror att bl a täckdikning, som förbättrat förutsättningarna för jordbruket, fört med sig sämre förutsättningar för vadare. Vid det traditionella kräftfisket i början av augusti (vi är nu ett drygt halvsekel tillbaka i tiden) hörde man ofta i nattmörkret de lite klagande ljuden från flyttande storspov, eller var det kanske småspov eller myrspov, vad visste jag

på den tiden (och inte nu heller förresten). Storspoven har alltid varit trogen här nere på Sjöbotten, men som de flesta arter har den minskat i antal. Från förr säkert minst tio par kan man nu i bästa fall räkna in fyra, möjligen fem. Varför, är det ingen (?) som vet. Att modernare jordbruk inverkar på vissa arter har jag en bestämd men ovetenskaplig uppfattning om. Men: de gamla smala skiftena hade diken med kanske 15 – 20 meters mellanrum, där kunde nykläckta ungar snabbt få skydd. Nu kläcks många på ett flera hundra meter brett fält och har längre till skydd. Dessutom fanns det först på 1950-talet fiskmåsar och skratmåsar på Sjöbotten och dom tackar inte nej till nykläckta vip- och spovungar.

Enkelt bo

Liksom tofsvipan reder storspoven sitt bo utan större eftertanke – verkar det. Det är en enkel fördjupning i en klövervall, på en träda eller egentligen var som helst i öppen terräng. Liksom alla vadare lägger den oftast fyra ägg, ordentligt ordnade med spetsarna inåt i den grunda boskålen. Jag tycker mej dock ha märkt att storspoven inte sällan har tre ägg, något som är mycket ovanligt för t ex tofsvipan. Äggen är förstås ganska stora, omkring 7 cm långa, och kamouflagevänligt olivgrönbrunt färgade med mörkare fläckar kring tjockänden. I början av ruvningen ligger fågeln ganska lätt på äggen och flyger upp redan när man är ganska långt från boet. Liksom flera andra markhäckande fåglar smyger storspoven ofta diskret ifrån sitt bo

för att efter på betryggande avstånd lyfta och börja klaga högljutt. Ju längre ruvningen fortskrider, desto mera obenägen blir fågeln att lämna boet, vilket är ganska naturligt. Jag vet faktiskt inte hur spovarna fördelar ruvningsansvaret, men den make som inte ruvar håller i alla fall ordentlig uppsikt över vad som händer i omgivningen. Kråkor och måsar attackeras häftigt, liksom andra spovar och tofsvipor, som kommer för nära boet. För att inte tala om ifall en räv eller människa skulle visa sig. Då blir det ett ilsket gläfsande, som gör att man t ex i England förr trott att det är en spöklig jägare som far fram med sina hundar. Oftast ger både kråkor och rävar upp efter spovarnas anfall. Jag tror mig ha märkt att storspoven inte så ofta som tofsvipan behöver lägga om sin äggkull på grund av plundring.

Som hos alla vadare är storspovungarna ganska duktiga att ta sig fram själva i omgivningen, så fort dom har torkat. Minsta varningsrop från föräldrarna får dom att snabbt trycka sig mot marken och ligga absolut stilla. Detta är en fördel, om man vill ringmärka. Man tar ett bra ögonmärke på den plats, där man senast såg ungen eller ungarna, när man rör sig, stelnar ungarna till och det är bara att hämta dom. Riktigt så enkelt är det kanske inte, men nästan!

Afrikaflyttare

Redan vid midsommar tycker storspovfruarna att det är skönare i Afrika än i Leksand. Hanarna klarar ungarna ensamma. Så är det

Dalarnas Ornitologiska Förening inventerar storspov vart 5-e år. Till våren är det dags igen. Leksands Fågelklubb kommer självfallet att inventera i sin kommun. Inventering görs under perioden 20 april - 10 maj. Vill du hjälpa till? Kontakta:

Conny Land: tfn 0247-225 45

Bogdan Persson: tfn. 0247-154 76; 073-800 87 20; bogdan.persson@telia.com

Huvudansvarig i Dalarna är Mats Forslund: 0226-700 30; fogelvak@algonet.se

bland flera vadare, varför vet ingen. Men inte heller hanarna stannar, tills ungarna är redo för flytt, dom ger sig i regel av i mitten av sommaren, något före ungarna. Den eviga frågan är ju: hur vet ungarna vart dom ska ta vägen, när dom ensamma flyttar, lite senare på sommaren? Det här sista gäller ju inte bara storspovar utan flera andra arter.

.....
Redaktören har ordet...

Var aktiv - Ha åsikt!

Bogdan Persson

Bäste läsare. Du håller i din hand nr 1/2004 av tidskriften "Fåglar i Leksand". Som van läsare lägger du säkert märke till att layouten är något förändrad. Framförallt märks detta på omslaget. Det kändes fel att beskära den sommarsköna bilden på rödbenan. Hur man än beskar tappade bilden något av sin skönhet. Nåja, att ha stående bild kommer säkerligen att innebära samma problem då man publicerar bilder som från början är liggande. Likväl föll valet på att låta större delen av framsidan upptas av bilden. Det gäller att utnyttja ytan då man visar bilder av de skickliga fotograferna som förskönar vår tidskrifts omslag.

Tidningens innehåll följer konceptet som gjort att FiL läses långt utanför kommunenes gränser. Ledorden är: varierat och lättläst.

Variation innebär material allt från åldersbestämning av kungsörn, till artiklar från fjärran länder, eller enbart tankar kring en fågelbild. Dessutom eftersträvar vi att i varje nummer ha minst en artikel som inte direkt är knuten till fåglar. I förra numret var det om en björnbild. Denna gång fjärrar vi oss ännu mer och får läsa om "Venuspassagen", ett himlafenomen som stundar till sommaren. Det känns välmotiverat att vika av, då fågelintresserade, nästan undantagslöst hyser stort allmänintresse för natur.

Att artiklarna ska vara lättlästa är en självklarhet. Ambitionen är att läsaren inte enbart ska bläddra förbi "tråkiga" artiklar, utan läsa från pärm till pärm.

En engagerad redaktion eftersträvar dock alltid att utveckla. En del trevliga nyheter är på gång. Tyvärr får de vänta till nästa nummer.

Sammantaget tycker jag att storspoven är en fågel värd att ägna stor uppmärksamhet, inventeringsår eller inte. Det är tråkigt att dom tycks minska i antal i våra trakter, jag hoppas att det är en av de vågdalar i artnumerär som jag har upplevt genom åren, vem vet, vi kanske får ett uppsving om ett eller annat år.

Tills dess får det bli en hemlis.

Att jobba i redaktionen för "Fåglar i Leksand" är både roligt och inspirerande. En mycket bra stämning i föreningen är källan till kraften som driver oss framåt. En kraft som gör att man ständigt funderar på vad som kan göras bättre. Målsättningen är alltid att kommande nummer ska vara bättre än det förra. Det är inte alltid man lyckas. I förra numret blev tyvärr en del färgbilder misslyckade i trycket. Inte minst framsidan. Bara att beklaga de skickliga fotograferna och läsaren.

Det händer att läsaren hör av sig med synpunkter om tidningen. Kritik, eller beröm... allt uppskattas. "Fåglar i Leksand" är en tidskrift som tillhör alla oss som känner för fåglar och natur i Leksand. Att bidra med synpunkter angående tidskriften är ett av många sätt att vara - aktiv medlem! Vill du skriva egen artikel? Javisst! Hör gärna av dig.

Lappugglan

Text och foto: Staffan Müller

Under oktober månad uppehöll sig en Lappuggla i Brenäsviken som ingår i Hundhagsreservatet. Den var ganska oskygg och som bäst kunde man komma den nära. Bilden är tagen på ca 15 meters håll med en alldeles nyinköpt digitalkamera! Skapligt första motiv för den nya fotoutrustningen!

Lappuggla (Strix nebulosa) - En solig höstdag, en ny kamera och en oskygg raritet... Kan man ha det mycket bättre?

Breddgrad 60

Text och foto: Staffan Müller

Kulturhuset står som värd för Riksställningars tema "Den 60:e breddgraden". Utställningen handlar om skogen i sina alla funktioner. Mest handlar det om konst och natur med skogen som ledmotiv. Exempelvis har träslöjdarna en utställning om vad dom önskar sig av skogen som kvalitativ råvara till sina alster.

I januari var det "tjuvstart" eller rättare sagt försmak på vad som skall komma i vår. Anders Ståhl har under vintern ställt ut sina konstverk tillsammans med våra fotografer Bogdan Persson, Sören Stenberg och Per Lindberg. Naturvården representeras i ledningsgruppen av Åsa Rydell, Anders Ståhl och Staffan Müller.

Det är således ett samarbete mellan Naturskyddsföreningen och Fågelklubben som vi vill visa. Till vår hjälp finns Inger Lundqvist som med sina gedigna kartkunskaer ser till att vi får tag i rätt underlagsmaterial när vi

vill visa vart man skall bege sig ut i Leksandsnaturen. Riksställningar avslutar sin turné med utställningen i Leksand.

Kulturhuset är navet i alla aktiviteter som går av stapeln under en månads tid i april och maj. Höjdpunkten och "Grand finale" är invigningen av Kägelbergets naturreservat som länsstyrelsen har jobbat fram under ett stort antal år.

Läs mer i Leksandsbladet i kommande annonser om aktiviteter som genomförs under utställningsveckorna!

Bogdan Persson, Sören Stenberg och Per Lindberg ställde ut naturfoton

Ring-Nytt

-om ringmärkta fåglar, med anknytning till Leksand

Så här efter vintern, domineras "Ring-Nytt" av ringavläsningar från örnåteln. Vintern gav hela 8 ringmärkta kungsörnar, varav 6 lästes av helt. Utöver dessa fick vi besök andra ringmärkta fåglar vid åteln: en ringmärkt havsörn, en duvhök och två korpar. Vi börjar med dessa. Sedan följer vi upp med rapporter från Gunnar Lind och Henry Pollack... Samtliga fåglar som nämns i denna artikel är ringmärkta som boungar. Återfyndsdatum skvallrar därför om deras verkliga ålder.

1) H7005 Landets äldsta kungsörn?

Nja... Men det är den tredje äldsta kungsörn som lästs av i landet någonsin. Ringmärkt som boung 1978 av Martin Tjernberg, i Härjedalen. Avläst den 22 december 2003 av Pär Johansson. Även sedd av Bogdan Persson, den 26 och 31 december. 25 år är en aktningvärd ålder för en kungsörn... Tidigare avläst vid våran åtel 1998.

Åtelns älderman, den 22 december 2003

Foto: Pär Johansson

2) 210F för andra året i följd

Denna örn sågs för första gången förra vintern. Den återvände i år och sågs av Pär Johansson den 24 januari, men lästes av först av Hans Nydahl den 27 januari för att sedan bekräftas av Bogdan Persson, den 30 januari.

Örnen är ringmärkt år 2001 av radarparet Gunnar Lind/Alf Nordin, i Härjedalen.

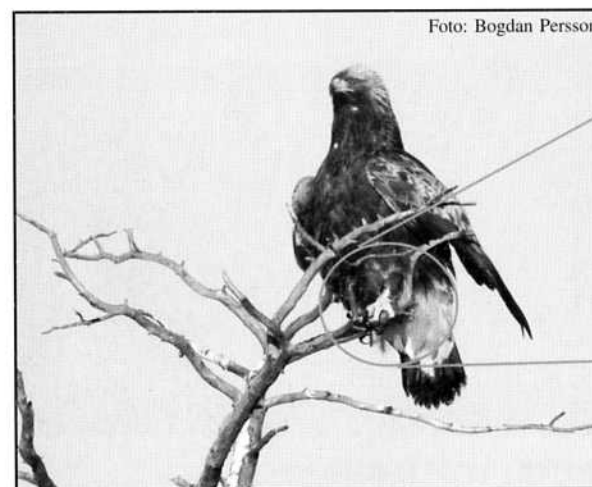
Jämför dräkten hos örnen 210F: Bilden till vänster är från örnens tredje vinter (03/04), medan den högra är från vintern innan (02/03) då den också besökte oss.

3) 234G avläst på bild

Örnen fotograferades i träd, utan att fotografen ens la märke till örnens ringar. Glädjande nog syntes en av ringarna så bra att örnen kunde läsas av från bilden. Den var ringmärkt i Ångermanland, år 2002 av Thomas Birkö. Tidigare avläst i Fagersta, 17 december 2002.

Första avläsningen: Bogdan Persson, den 31 december 2003. Senare även avläst: 8 januari (Hans Nydahl), 10 januari (Bogdan Persson), 11 januari (Pär Johansson, Hans Nydahl), 12 januari (Henry Pollack), 24 januari (Pär Johansson), 27 januari (Hans Nydahl).

På den gröna ringen syns faktiskt siffrorna 234. Detta räckte för att lösa "fallet".

Fortsättning på sida 27...

Dragsängarna

Text och bild: Staffan Müller

Under våren och sommaren och hösten är Dragsängarna en av kommunens främsta fågellokaler. Även under vintern duger Dragsängarna gott. Härifrån kan man spana ut över Insjön, som är det enda ställe som fortfarande har öppet vatten. Härifrån kan man med lite tur få se såväl havsörn som häger och de lite mer säkra svanarna.

Annars är det under försommaren det ljuder mest i det stora "Lövhavet". Härmsångare, grönsångare, rödvingetrast och rosenfink är karaktärsarter här. Sommarmånaderna är lite mer stillsamma för oss fågelskådare om än inte för fågellivet.

Sedan under sensommaren, från början av augusti till mitten av september är det, åtminstone när Älven är i lågvatten, full fart på vadarlivet på sandbankarna som då exponerar sig längs älvfåran. Upp till 20 olika arter kan man se springa omkring längs stranden. Kärrsnäppa och strandpipare är tillsammans med tofsvipa och enkelbeckasin, de vanligaste arterna, men med lite tur kan man sikta in såväl kustpipare som kustsnäppa och myrsnäppa.

Bästa stället för skådning är från vallen mitt emot sågverken. Bilen kan Du parkera vid flygfältet, sen får Du en underbar promenad ut längs Älven.

Även under den kalla årstiden finns det mycket att se på Dragsängarna

Välkomna alla nya medlemmar!

Det är med stor glädje vi ser att det blir fler och fler medlemmar i Leksands fågelklubb. Vi är nu över 500 medlemmar och känner stödet ifrån allmänheten. Vi behövs för lavskrikans, hackspettarnas, örnarnas och falkarnas skull! Tack för att Du stöttar oss!

Styrelsen för Leksands Fågelklubb

Nya medlemmar i klubben:

Lennart Ahl, Leksand

Gustaf Hielm, Rättvik

Camilla Linneadotter, Rättvik

Malin Linzie, Insjön

Marcus Linzie, Insjön

Mirjam Linzie, Insjön

Gösta Larsson, Sollerön

Daniel Wallroth, Leksand

Macke Northman, Hagen

Anette N Storén, Hagen

Annikä Linderöth, Hagen

Ingemar Andersson, Rättvik

Agneta Yvell, Gagnef

Malin Börjesson, Leksand

Sigfrid Engevall, Leksand

Sonja Persson, Nusnäs

Sture Svartling, Borlänge

Gabriel Müller, Sorunda

Viveca Jobs, Tibble

Vinterns sjöfågelräkning

Text och bild: Staffan Müller

Så var det åter dags för den riksomfattande sjöfågelräkningen. Gunnar Lind har ju varit med sedan den startade för ett 30-tal år sedan. Nytt för i år var att vi skulle räkna fåglarna nedströms Tunstabron också. Gunnar har ju räknat uppströms till Kyrkuddarna i Leksand. Ulla-Britt, Torbjörn, Staffan och Annika delade upp området mellan sig och fann endast is fram till Marielundsbron i Gråda.

Underbart väder

Nästan vindstilla, ca 8 grader kallt och solsken var perfekt väder för räkningen. Äntligen fanns det några vakar där älven tar fart ner mot kraftverket. En kanadagås var det mest uppseendeväckande vid bron. Normalt flyttar de ju söder ut under den strängaste vintern, men ett exemplar fanns kvar tillsammans med 11 sångsvanar och några knipor samt gräsänder. Tillsammans med Gunnars rapporter fick vi ihop följande för Leksands kommun:

Sångsvan	28
Knölsvan	30
Storskrake	9
Knipa	51
Gräsand	122
Häger	8

Således 248 fåglar.
Visst längtar man efter våren då!

Sjöfågelräkningen i januari, Annika, Torbjörn och Ulla-Britt

Annika Lekkård vid Marielundsbron

Vinterfågelmatningen

Text och bild: Staffan Müller

Leksands fågelklubb tackar alla medlemmar som gett ett bidrag till utfodringen av småfåglarna i reservaten. Även Kultur- och Fritidsnämnden och Miljökontoret samt Naturskyddsföreningen har varit med och finansierat inköp av fågelfrö. Hemköp har som vanligt ställt upp med talg och späck!

Attraktion i reservaten

Syftet förutom att stödja fågellivet, med att utfodra vid fågelbord, är att allmänheten skall kunna komma fåglarna lite närmare under den kalla årstiden, som inte är "normal" skådar-säsongs. Vi har matat vid Limsjön, vid Flymyrkojan nära naturreservatet vid Gräsberget samt också i Hundhagen och i Kägelberget. Agneta Joon Timblad har skött den sistnämnda, medan Tommy Snarf i Bjursås sköter Flymyren och Staffan Müller de övriga.

Rariteter vid Flymyrkojan

Den kanske bästa platsen i vinter har nog varit vid Flymyren. Det tog inte mer än en minut för lavskrikorna att landa när vi satte igång matningen. Även gräspett har siktats där. Tofsmesen är kanske annars den vanligaste fågeln på talgen och talltitan på fröautomaten.

För övrigt har Tommy rapporterat om bl.a järpe.

Lavskrika (*Perisoraetus infaustus*)

Kontinuitet är viktig

Nu är det viktigt att vi fortsätter mata till sommaren och även till nästkommande höst och vinter, så jag hoppas på att alla är givmilda även nästa inbetalning.

För vissa av arterna kan utfodring vara ett livsavgörande villkor. Ex.vis för lavskrikan som ju har nötskrikan som en stor konkurrent.

**Bergkvist
Insjön**
Virkesförsäljningen vid Norsbro

ÅRSBERÄTTELSE FÖR LEKSANDS FÅGELKLUBB 2003

Leksands fågelklubb har varit aktiv sedan 1977 och avslutar härmed sitt 27:e verksamhetsår.

Från att från början ha varit ett 20-tal entusiaster, är vi nu 513 medlemmar.

Styrelsen som varit sammankallad till 5 protokollförda möten under verksamhetsåret har bestått av

<i>Staffan Müller/ordf</i>	<i>Margareta Wiman/sekr</i>
<i>Göte Bergqvist/kassör</i>	<i>Bogdan Persson</i>
<i>Annika Lekkård</i>	<i>Anders Ståhl</i>
<i>Inga-Lill P Andersson</i>	<i>Tomas Jonsson som adjungerad.</i>

De är projekten som varit ledstjärna i vår verksamhet och några av dem har med åren blivit erkända även utanför kommungränserna:

-Projekt **pilgrimsfalk** är ett riksprojekt som SNF ansvarar för. Vår förening är spindeln i nätet för att knyta ihop den sydsvenska och norrländska populationen och har rönt stora framgångar med naturliga häckningar i såväl Dalarna som i andra län, med falkar som härstammar från våra utsättningar. Lars Nilsson är dessutom fältansvarig för riksprojektet och vår förening får därmed mycket publicitet. Vi har under året samarbetet med Naturskyddsföreningen i Rättvik och Gagnef samt Borlänge fågelklubb och Sätters dito och satt ut 15 ungar i falkbergen i Dalarna.

*Fågellret
2003*

Foto denna sida: Bogdan Persson

-Verksamheten med **berguv** är vårt äldsta artprojekt och som tidigare år har Henry Pollack varit ansvarig för Bengt Östbergs och Anders Sjölungs avelspar. Årets verksamhet omfattar 3 par vilka producerade 2 ungar som släptes fria i Insjön resp Öje.

-**Örnäteln** tillhör en av de större i riket och är välbesökt. Den är också sannolikt landets mest väldokumenterade. Bogdan Persson är ansvarig för verksamheten och rapporterar 23 kungsörnar och 1 havsörn. F ö arrangerades en räkning under spelsäsongen, utan indikation på häckning av örn i vår kommun.

-Projekt **backsvala** inventerade som vanligt de kända lokalerna i kommunen och häckningsresultatet uppskattas till 354 par fördelade på 6 lokaler. Bogdan Persson är ansvarig.

-**Holkprojektet** drivs av Gunnar Lind med hjälp av 6 andra grupper som var och en förser de

Fortsättning på sida 30...

Några rader om framsidans bild...

Rödbena

Per Lindberg

Alla som har strövat längs Ölands och Gottlands strandängar har med all säkerhet inte kunnat undgå att stöta på Rödbenan. Där är Rödbenan en av karaktärsarterna och kan häcka med stora tätheter. Rödbenan kan anträffas häckande längs hela Sveriges kust. I inlandet är den inte lika representerad men häckar här och var framför allt i Sydsvrige.

Rödbenan är en traststor vadare som har få förväxlingsarter. Dess röda näbb och ben lyser ofta intensivt. Karaktäristiskt är också det breda vita fält som är i bakkant på vingarna. Ingen annan vadare uppvisar detta. Den enda art som kan tänkas förväxlas med Rödbena skulle vara svartsnäppa i vinterdräkt. Svartsnäppan saknar dock det vita vingbandet.

Vad det gäller häckande rödbena i Dalarna är det först under dom senaste årtiondena som man har konstaterat häckning, troligen har den sporadiskt häckat vid sjöar som Limsjön och Hovran även tidigare. Sannolikt även vid enstaka fjällmyrar. rödbenan häckar idag med 1-3 par årligen vid Limsjön dit den anländer runt månadsskiftet april-maj. Området där man säkrast ser den är i den beteshage som

ligger mellan Södra tornet och Lyckatornet. Beteshagar och öppna trädlösa fuktängar är vad den föredrar. Blir förbuskningen för stor har den svårt att upptäcka faror. Därför är det viktigt att betet fortlöper vid Limsjön som förövrigt även andra arter gynnas av.

Höststräcket är som intensivast under juli-augusti. Vintern tillbringar rödbenan främst längst Västeuropas och medelhavsländernas kuster, den påträffas endast vid enstaka tillfällen söder om ekvatorn.

Rödbenan på bilden är fotograferad på Island och är av rasen *robusta*. Vår ras här i Skandinavien heter *tótanus*. Båda raserna har samma utseende.

Älvravinerna

Staffan Müller

Leksands fågelklubb skall i kommande medlemsblad, ta Dig med till udda miljöer i kommunen. Vi följer upp artiklarna med en exkursion som visar upp biotopen. Först ut är Älven och ravinerna som finns mellan Leksand och Häradsbygden.

Svårtillgängligt

Ravinlandskapet från Övermo och söderut är mäktigt och nästan omöjligt att ta sig igenom. Bäst når man landskapet från riksvägen och kan få en bra överblick bara genom att gå fram till rasbranten. Stundom störtar marken ett 20-tal meter och på botten av dalgångarna växer buskar och träd som tål

skugga och väta. Där trivs fågellivet.

Eftersom området är relativt smalt, sprids ändå solljuset över området som också är näringsrika sediment, vilket gynnar främst lövträd och buskar. I och med att området är svårt att gå i, har naturligt skogen fått stå kvar på många ställen. Detta gör området speciellt värdefullt för främst fågelfaunan. Gamla

Ett bra ställe att påbörja exkursionen är från rastplatsen vid riksvägen.

Foto: Staffan Müller

Foto: Lennart Mathiasson

En av karaktärsarterna: Koltrast (*Turdus merula*)

lövträd som delvis murknat, gillas av bl.a mindre hackspett och gröngöling, som brukar höras i dungarna. Så sent som 1984, mitt under byggruschen för riksväg 70, observerades också en vitryggig hackspett där.

Annars är ravinerna sångfåglarnas paradiset. Svarthätta och grönsångare överröstar nästan biltrafiken som går alldeles för nära detta paradisiska område. Koltrast och rödvinge samt björkrast är andra karaktärsarter på platsen, liksom gärdsmyg och nötväcka.

Av däggdjuren ser man mest ekorre och räv. Bävern har också en koja längs stranden och kan ses flyta omkring på Älven, under ljusa försommarkvällar.

Hotbilder

Den här typen av terräng är som regel hotad. Vårt område utgör inget undantag. De finns många människor som i all välmening, skulle vilja att skogen togs bort så att trafikanterna på riksvägen skulle få utsikt över Älven och mot de vackra byarna längs Tibble-Rommasidan.

Ett bättre förslag

Tänk om alla fick tillgång till området via en gångstig från Åkerö till Bäckehamn. En enkel stig, typ den runt Limsjön, skulle via Dragsängarna, kunna sammanbinda Leksand med Insjön. Intresseföreningen i den sist nämnda byn, planerar för övrigt att bygga en vandringsled från Tunstabron till Hundhagen.

Det är mycket väsentligt att en kommande vandringsled tar hänsyn till fågellivet i ravinerna, men tanken är att den skulle kunna vara en garant för att området bevaras som "lövurskog" i stället för att bli ett panorama över älven och byarna öster därom.

Följ med till Yttermo den 2 maj 2004!

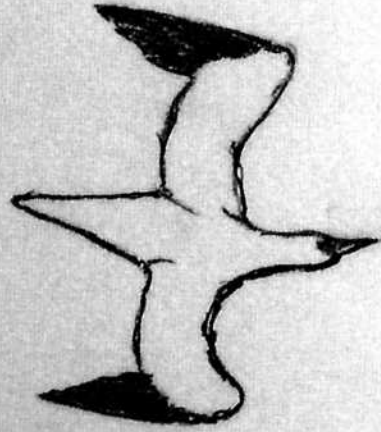
Leksands fågelklubb arrangerar en guidad tur längs älven.

Det är bästa tiden för hackspettar då och vi planerar att gå längs älvstranden och lyssna på vårfåglarna. Glöm inte stövlar och matsäck! Samling vid Norsbro kl.06.00.

Välkomna!

Ledare: Staffan Müller / tfn. 070-322 23 45

En fågelhistoria iakttagen och berättad av
Per Lindberg

Plats Runde, Norge

En havssula dyker men
båda vingarna slås av då
den träffar vattenytan

en havstrut kommer
och drar den vinglösa sulan till stranden

där sväljer den sulan hel,

Trot om Ni vill.

Måhända har iakttagaren svält ett par
starköl för mycket.

Över 300 timmar i gömsle!

Bogdan Persson

Vi har lyckats! Jag lovade i fjol att facit för utfodringen skulle stå klart i vårnumret av "Fåglar i Leksand". Tack vare digitalkameror som inventerarna har införskaffat kunde vi den gångna vintern följa örnarnas uppträdande vid åteln på ett sätt som inte varit möjligt tidigare. Vi lyckades få allt klart och sammanställt till majnumret. Och tack vare arbetet med den nya katalogen "Örnar i Leksand 03/04" kan vi skryta med att ha Sveriges mest väldokumenterade örnutfodring.

ÖRN-72

Även denna vinter har örnutfodringen skett i nära samarbete med föreningen ÖRN -72. Denna förening står bakom de flesta utfodringsplatser från Skåne till Dalarna. Under vintern anordnades 3 officiella örninventeringshelger, vid utfodringsplatserna. Fågelklubben deltog i samtliga.

Arbetslaget

Sju personer har plikttroget turats om med att lägga ut mat till örnarna och varit garant för att det alltid funnits mat på platsen. I alfabetisk ordning:

- Bogdan Persson
- Bosse Alexandersson
- Henry Pollack
- Lasse Nilsson
- Per Lindberg
- Pär Johansson
- Sören Stenberg

Maten

Köttet har i huvudsak införskaffats från "Swedish Meat" i Uppsala. "Siljans Chark", Ickholmen har också bidragit med en del. Vi har även fått in "örngott" i form av trafikdödat vilt, även om det var i betydligt

mindre omfattning än tidigare år. Vintern var nådig mot rådjuren. Bror och Britta har plikttroget tagit hand om de rådjur som förolyckats i Gagnef och levererat dem till oss.

Totalt fick örnarna närmare 3 ton kött, som flitigt dragits ut av gänget ovan.

Inventerare

De som delat på ansvaret för inventeringen har varit (i alfabetisk ordning):

- Bogdan Persson
- Hans Nydahl,
- Henry Pollack
- Pär Johansson

Utöver dessa har ett antal gäster följt med oss ibland, eller lånat gömslet för att uppleva örn på nära håll.

Inventeringen

Själva inventeringsarbetet har pågått under smått fantastiska 326 timmar i gömslet! Detta under 36 bevakningsdagar. Ett nytt rekord, sedan inventeringens start, vintern 95/96. Självfallet är en bidragande orsak till detta den inspiration som vi alla fått genom den nya tekniken. Digitalkameran har gjort det både

Vintervy vid utfodringsplatsen

Foto: Hans Nydahl

lättare och roligare att inventera. En del nya upptäckter har gjorts, men jag tänker låta det vila till ett annat nummer. Det är kanske vettigt att vänta på jämförelsematerial från fler vintrar som kommer.

Örnkatalogen och facit

I förra numret lovade jag att lägga ut våran katalog "Örnar i Leksand 03/04" på klubbens hemsida. Detta löfte står fast, även om det hela är försenat på grund av tekniska problem. Katalogen finns dock i allra högsta grad och den som inte har tålamod att vänta, kan kontakta undertecknad så löser vi det på något sätt. Såvida vi nu inte lyckas lösa det hela innan detta nummer av FiL är tryckt och klart.

Vilka och hur många var besökarna vid utfodringsplatsen?

-Kungsörn: 27

(2 juvenila, 19 subadult, 6 adulta)

-Havsörn: 1 (adult)

-Duvhök: 2 (1 adult, hona, 1 adult hanne)

-Korp: 85 (högsta dagssiffra)

-Skata: 2 (högsta dagssiffra)

-Kråka: 2 (högsta dagssiffra)

-Utöver dessa nyttjades åteln av flera större hackspettar, gråspett, diverse mesar, samt räv. Anmärkningsvärt är att den förr om åren så

vanliga nötskrikan nästan inte syntes till överhuvudtaget. Beror det på att duvhökarna hittat till åteln?

Ringmärkta fåglar:

Åtta kungsörnar, en havsörn, en duvhök och två korpar var ringmärkta.

6 av de åtta kungsörnar kunde läsas av helt. De två som enbart delvis lästs av var en finsk kungsörn av okänd ålder, samt en norrländsk örn från 1998. Om de övriga 6, samt de andra ringmärkta fåglarna vid åteln kan du läsa på annat ställe i tidningen, under "Ringnytt".

Et stort tack....

...till alla er som gör det möjligt att bedriva örnutfodring i Leksand. Ni gör ett fantastiskt jobb! Jag får i sammanhanget inte glömma bort de insatser som görs för örnen utanför utfodringen. Sören Stenberg har förberett ett antal plattformar i kommunen. Anders Ståhl och skogsgruppen jobbar för att skydda gammelskogen, där lämpliga boträd kan finnas.

Det känns roligare för varje år som går. Det är ett klart tecken på att projektet mår väl och det inger hopp inför framtiden. Det enda jag än så länge känner vemod för, är avsaknad av örnhäckning i Leksand. När får vi uppleva en ruvande örn i Sörens plattformar?

Vill du bli stödjande medlem, ÖRNFADDER, i föreningen ÖRN-72? Kostnaden är 100 kr/år. Som tack får du information från det nordiska örnarbetet, samt tidskriften KUNGSÖRNEN, 1 gång/år. Betala in avgiften på postgiro 83 36 72-9 (Örn-72). Mera info: Bogdan Persson (telefon och adress se sida 2.)

Berguvsrapport

Henry Pollack

Leksands Fågelklubb sköter även i år tre berguvspar inom ramen för DOF:s Berguv Dalarne. Det finns två avelspar i Insjön hos Bengt Östberg, och ett i Siljansnäs hos Anders Sjölund. I fjol kläcktes endast två ungar, som släpptes i Öje och Insjön. Vi hade en gammal hona i Insjön, som har haft svårt att få fram ungar under flera år. Hon var 27 år och är numera utbytt mot en 18-åring som vi hoppas ska vara produktiv ytterligare något år.

Foto: Bogdan Persson

Vi har genom åren från våra voljärer fått 52 uvungar, och av dessa är 46 utsläppta. Vi har fått 22 återfynd och av dessa var 17 döda, och av de 5 som levde vid upphittandet dog 2 efter någon dags rehabilitering då de var för svaga.

Den uv som hittades längst ifrån utsläppsplatsen hade flugit 305 km norrut till Jämtland. Den som blev äldst av återfynden blev nästan fyra år och hittades i Askersund. En flydde till Norge där den hittades död. De flesta fynden görs under första levnadsåret, då ungfågeln måste lära sig att överleva och jaga på egen hand. Det gäller även de som föds i det vilda. Många blir utmarglade, men det är även vanligt att de kolliderar med bilar, tåg och kraftledning.

Trots allt verkar den vilda stammen öka sakta, men ännu är den alltför svag för att man skall känna att den är riktigt stabil, varför projekt berguv fortsätter ännu ett tag.

Bengt Östberg är ansvarig för två uvpar inom projektet

Hälsning från Birger och Yvonne Nisses: Den 31/1 hade vi besök av tre gråspettar i Åsleden. En hanne och två honor. Två satt på var sin talgboll medan den tredje väntade på sin tur.

Sen sist från Insjön

Henry Pollack

Vi hade en mycket bra säsong i våra storholkar i Insjön i fjol. Det blev tre lyckade kattugglehäckningar, som resulterade i 14 ungar. Dessutom påbörjades en häckning som misslyckades. Slagugglorna hade gått till häckning i 11 holkar, och de fick fram 39 ungar, vilket är rekord för oss. En hökuggla gjorde ett häckningsförsök med hela 9 ägg. Tyvärr misslyckades det.

Tornfalken lyckades med 2 häckningar och fick fram 10 ungar. Dessutom fanns några häckningar strax utanför Insjön som inte räknats in i denna statistik. Senare på höstkanten fick vi fint besök av en lappuggla (se sida 8), som var här i några veckor. Vi får hoppas att hon hittar en partner och blir kvar här. Pärlugglan har dock inte lyckats alls vad vi vet. Vi hörde endast en sådan förra våren, men vi hittade aldrig någon häckning, och det kan bero på att slagugglan hade sådan framgång. Päruggla och slaguggla går inte bra ihop i samma område. Tyvärr har vi även fått tre återfynd från slaguggleungarna, som en dött p.g.a tågkollision i Rättvik och två har blivit trafikdödade; en vid rastplatsen efter riksväg 70 i Leksand och en efter riksväg 80 i Hosjö utanför Falun.

I övrigt har inte så mycket rapporterats, men det finns i alla fall mindre hackspett vid Vattberget, och gråspett i Sätra. Vid Hundhagen häckade förutom de vanliga arterna ett tranpar och även stjärtmes. En vinterfågelmatare har satts upp i Hundhagenreservatet. Ett besök där vintertid rekommenderas varmt. Mataren nås enklast om man går in vid skyltningen som sitter intill vägen c:a 300 m. från vägskälet i Hälgån när man åker mot Rönnäs. Mataren är knappt 100 m. från vägen och det finns en bänk där man kan sitta och studera fåglarna. De flesta mesar finns där i riklig mängd, och sitter man stilla kan man räkna med att de kommer mycket nära.

Vi ses i fågelmarkerna. Rapportera vad ni sett. Det går bra att rapportera till Mats Knutsson, eller till Fågelklubbens hemsida.

Millnäset vid Brenäs

Foto: Bogdan Persson

Känner du till ett revir av tretåig hackspett i Leksand? Vi vill ha in rapport på samtliga observationer av arten inom Leksands kommun.

Ring och berätta till projektansvarige:

Anders Ståhl, tfn 0247-142 53,

mobil 070-637 06 68

e-post: anders-stahl@swipnet.se

Ring-Nytt, fortsättning från sida 11...

Sedan följer tre finska kungsörnar:

4) 069C Finne i 6-e vintern

Ringmärkt i finska Lappland, den 24 juni 1998, av Kari Oittinen. Avläst vid åteln, den 5 december 2003 av Bogdan Persson. Senare bekräftad den 6 december (Pär Johansson), 26 december (Bogdan Persson) och 7 februari 2004 (Bogdan Persson). Tid förfluten från ringmärkning till första avläsning är 5 år, 5 månader och 12 dagar. Örnen är tidigare avläst i Örebro län, i januari 2002.

069C

Foto: Bogdan Persson

032C

Foto: Bogdan Persson

5) 032C Ytterligare en finsk örn i 6-e vintern

Denna örn lästes av den 30 januari 2004, av Bogdan Persson. Exakta data om örnen finns för tillfället inte tillgängliga, men 90% av örnar från vårt östra grannland kommer från Lappi (Lapplands län), så vi får anta att samma gäller här. Kläckt och ringmärkt 1998.

6) 067F Finne i från fjärran.

Denna örn befann sig hela 110 mil från kläckningsplatsen, då den avlästes i Leksand. Ringmärkt i finska Lappland, den 14 juni 2001. Avlästes den 21 februari 2004 av Bogdan Persson. Tid som passerat mellan ringmärkning och avläsning: 2 år och 258 dagar. Tidigare även avläst i Degerfors, den 8 februari 2002.

067F

Foto: Bogdan Persson

Utöver de 6 kungsörnar som omnämns ovan, har ytterligare en svensk örn från Norrland 1998 och en finsk örn (troligen från 2001) sets, utan att man kunna läsa av dem helt.

7) Ringmärkt duvhök vit örnåteln

Höken med ringnumret 9140141 är ringmärkt i Arbrå, Hälsingland (norr om Bollnäs), den 29 juni 2001. Hon har varit mycket trogen utfodringsplatsen. Ringen sitter dock ytterst löst. Antagligen har hon med hjälp av näbben lyckats pilla isär den och det är bara en tidsfråga innan ringen lossnat helt.

Avläst vid åteln:

29 november 2003 (Bogdan Persson)
20 december (Pär Johansson)
21 december (Bogdan Persson)
26 december (Bogdan Persson)
8 februari 2004 (Pär Johansson)
10 februari (Hans Nydahl)
29 februari (Bogdan Persson)

Foto: Henry Pollack

8) Havsörnen C085 tillbaka!

Minns ni C085? Hon har omnämnts flera gånger i FiL. Havsörnshonan som varit så flitigt sedd runt flera av landets åtlar. Vi hade en artikel om henne med ett helt uppslag med bilder i FiL nr 3/2000. Nu har hon återvänt till oss och hunnit bli 10,5 år gammal. Ringmärkt i svenska Lappland, den 23 juni 1993. Ett par försommarobservationer från Rovaniemi antyder att hon nu häckar där i trakten. Sedan hon lämnat oss för denna gång, blev hon åter avläst i Dals Ed i januari 2004.

Avläsningsdatum vid åteln den gångna vintern:

12 december 2003 (Pär Johansson)
13 december (Bogdan Persson)
14 december (Henry Pollack)
19 december (Per Lindberg)
22 december (Pär Johansson)
26 december (Bogdan Persson)
27 december (Henry Pollack)

C085

Foto: Henry Pollack

9) Norsk korp! CA28525

Den första utländska korpén vid utfodringsplatsen, genom åren. Tyvärr verkar det ta mycket lång tid att få rapport från Norge, så några närmare detaljer föreligger inte. Vi får då återkomma med dessa i nästa nummer av FiL.

Korp 9157455

Foto: Bogdan Persson

10) Svensk korp

9157455 är ringmärkt i Vässinkoski, Älvho, norra Dalarna, den 10 maj 2002. Ringmärkare: Åke Englund. Avläst den 21 februari 2004 av Bogdan Persson.

Vi fortsätter med en del återfynd på ugglor från Gunnar Linds ringmärkning:

11 och 12) Slagugglesyskon trafikdödade

I-Ringmärkt: Kvarnberg, Insjön 14 maj 2003. Återfynd: Hosjö, Falun 12 oktober 2003, trafikdödad.

II-Ringmärkt: Kvarnberg, Insjön 14 maj 2003 (samma kull som ovan). Återfynd: Rättvik 4 november 2003, hittad död på järnväg.

13) Slaguggla trafikdödad i Yttermo.

Ringmärkt: Hundhagen, Insjön 21 maj 2003. Återfynd: Yttermo, Leksand 5 december 2003, trafikdödad.

14) Kattuggla omkom i Sätra, Insjön.

Ringmärkt: Styrnsjön, Leksand 2 juni 2002. Återfynd: Sätra, Insjön 7 februari 2003, hittad död med skadad vinge.

15) Tornfalk från Leksand häckar i Finland!

Ringmärkt: Åsberget, Leksand 6 juli 1999. Återfynd Kauhava, Kleemola, Vasa län, Finland 18 juni 2003 som häckande hona. Kontrollerades även år 2002 i samma trakt.

Pust.... Det var allt för denna gång. Vi följer upp nya fynd och hoppas på nya häckningsrapporter på ringmärkta pilgrimsfalkar i Dalarna, nu till våren...

För våra kunders skull!

I en sparbank används insättarnas kapital för finansiering av lokalt boende, lokalt företagande och lokal samhällsservice m m.

Sparar du i vår bank bidrar du därför till att utveckla den bygd där du bor och verkar. Dessutom har du nära till våra kontor för personlig kontakt med vår kunniga personal.

Leksands
Sparbank

hyggeshäckande slagugglorna och tornfalkarna med bomöjligheter. Förutom en hökuggla i holkarna, blev årets häckningsresultat 21 slagugglor och 10 tornfalkar. Sammanlagt ringmärktes 57 slagugglor och 52 tornfalkar.

Dessutom har Sören Stenberg som vanligt arbetat med plattformar för rovfåglar och strömstare. **-Limsjön** är ju som ett självgående piano och samarbetet med AME's "Norsbrogång" har skötts av ordföranden. Rödrammen kanske är årets mest anmärkningsvärda art vid sjön. Gunnar Lind och Staffan Müller, har som vanligt räknat skrattnås i sjön, 378 bon noterades och häckningsresultatet uppskattades till ca 900 par.

-Ringmärkningen vid Limsjön, har varit begränsad under året. Ett 10-tal tillfällen har Staffan Müller ringmärkt, ibland med hjälp av Per Lindberg och Thomas Jonsson.

-Rapportmottagare är Mats Knutsson som också samarbetat med DOF genom datasystemet "Svalan".

Ulla Britt Larsson har förtjänstfullt hållit i vår **Hemsida**. Hon har också tillsammans med Göte Bergqvist varit ansvarig för **Gryssenstugan**.

-Tidningsredaktionen har sammankallats av Bogdan Persson, som tillsammans med Sören Stenberg och Lasse Nilsson producerat 4 nr av medlemsbladet, varav 2 kan sägas vara i tidskriftsformat.

-Programkommitten har genomfört 12 guidade turer och 5 bildvisningar. Fågelskådningens dag lockade många till Limsjön. Bogdan Persson har ansvarat för verksamheten. Våra program har skett i samarbete med Studieförbundet.

-Ungdomsgruppen har som vanligt fungerat utmärkt med hjälp av Anneli Stenberg, Britta Engström och Katarina Ragnegård och som haft 12 träffar under året med i medeltal 12 barn. Ordf. har initierat en tonårsgrupp som skall vara till för tonåringarna i föreningen och Thomas Jonsson är kontaktman för de äldre ungdomarna som sätter igång sin verksamhet under kommande år.

-Tillsynen av naturreservatet **Prästön**, har liksom tidigare skötts förtjänstfullt av Hans Hyttsten.

-Dessutom har 2 nya projekt godkänts av styrelsen. De kommer igång under 2004:

Tretåig Hackspett/Anders Ståhl och **Bladvass/Staffan Müller**, vilket rapporteras om under kommande årsberättelser.

För övrigt kan rapporteras om det rutinmässiga samarbetet med Skogsvårdsstyrelsen och Studieförbundet samt utbytet med andra lokala fågelklubbar, varav gästhelgen med Skövde och Falköpings fågelklubb blev den mest minnesvärda.

Vinterfågelmatningen som startades under året, blev också mycket uppskattad. Den är ett samarbete mellan kommunens Miljökontor, Kultur- Fritidsnämnden, SNF och fågelklubben samt Hemköp i Leksand, som var och en bidrog med fågelfröer och talg till reservaten i Hundhagen, Kägelberget och Flymyrkojan vid Gräsberget samt vid Limsjön. Agneta Joon-Timblad och Tommy Snarf har utfört jobbet och Staffan Müller och Lars Jobs har bistått från kommunen.

Gryssenstugan blev också föremål för en stor renovering under Göte Bergqvists och Lasse Nilssons regi och stugan invigdes, i strålande solsken, av natursnoken Matilda Engström inför ett 50-tal gäster.

Medlemsantalet ökar åter i föreningen och med tanke på den ungdomsverksamhet som vi bedriver tillsammans med SNF via "Natursnokarna" samt den kommande "Tonårsgruppen", kan vi känna oss trygga inför framtiden med vår förening. Lavskrikans och den tretåiga hackspettens skog försvinner i rasande takt och fåglarna kommer att utrotas i Leksands fauna om inget radikalt inträffar. Den vuxna generationen har misslyckats med artbevarande och biotopskydd trots ansträngningar ifrån många. Det är därför vi måste vårda de unga själarna som finns i vår förening, eftersom det är de som skall lyckas, med det vi andra, inte måktat genomföra.

Välkomna till 2004 år verksamhet, den skall bli föryngrad och vital och värdig dem vi kämpar för!

Leksand den 11 februari 2004

Statens vilt

Vissa fågelarter som man påträffat döda eller skadade och som går in under rubriken "Statens vilt" är man skyldig att anmäla till polis. Polisen skall därefter se till att den aktuella fågeln tas om hand. Beträffande skadade fåglar kontaktar sedan polisen Naturvårdsverket (telefon 08-799 10 00), som avgör hur man skall agera. Enligt gällande lagar får endast personer med speciella tillstånd ta hand om skadade fåglar. Döda fåglar skall sändas till Naturhistoriska riksmuseet (telefon 08-5195 4245).

Fågelvakten

Fågelvakten är ett kontaktnät med polisen där du kan vända dig om du misstänker boplundringar och andra brottsliga handlingar i fågelvärlden.

Har du frågor hur du skall agera om du påträffar en död/skadad fågel eller misstänker oegentligheter i fågelvärlden så kontaktar du:

Lars Nilsson 0247-33392 el. 070-329 13 57.

Följande fågelarter finns med bland Statens vilt:

-Rovfåglar och ugglor

Fiskgjuse, bivräk, tornuggla, hökuggla, berguv, fjälluggla, lappuggla, slaguggla samt örnar, glador, falkar och kärnhökar.

-Andfåglar, doppingar och rödror

Salskrake, fjällgås, svarthalsad dopping och rödror.

-Måsfåglar och alkor

Skräntärna, svartjärna och lunnefågel.

-Vadarfåglar

Skärfläcka och stork.

-Hackspettar

Gråspett, vittryggig hackspett och mellanspett.

-Praktfåglar

Kungsfiskare, blåkråka och härfågel.

-Tättingar

Sommargylling

inramat
Lasse Nilsson informerar

Hej

Jag är med i natursnokarna
vi brukar göra en massa
roliga saker, t.e.x spåra djur,
akadidor, titta på fåglar
förra gången täjde vi
pimpelspön. Nästa gång ska vi
träffas och pröva våra pimpelspön.
Varje år övernattar vi i Gryssen
stugan, det är kul. Ledarna heter
Anelie, Kattarina & Britta
Med vänlig hälsning Natursnokarna

A. v. Matilda Engström

Svenska Naturskyddsföreningen

- Natursnokarna är avsett för ungdomar mellan 8 och 13 år. Verksamheten bedrivs tillsammans med Naturskyddsföreningen i Leksand. Är du intresserad? Kontakta Annelie Stenberg, tfn 0247-34 993..
- Numera har vi även en "sektion" avsedd för ungdomar som vuxit ur "snokstadiet". För mera info kontakta Tomas Jonsson tfn 0248-401 43, alt. 070-299 14 56, eller Staffan Müller tfn 070-322 23 45.

Foto: Bogdan Persson

Vänshipsbanden stärks i Gryssenstugan

Foto: Bogdan Persson

Från vänster: Sanne Andersson, Matilda Engström, Nils Kahlund, Per Kahlund, Sara Åhlberg, Elin Arons, Amanda Gartebring och Emma Åhlberg (sittande)

Om något helt annat än fåglar...

Venuspassagen

Bogdan Persson

Du som regelbundet läser "Fåglar i Leksand" har säkert lagt märke till att tidskriften inte enbart handlar om fåglar. Vi har genom åren tagit med artiklar om björnar, vargar, svampar, blommor, surikater och vad vet jag... Detta är inte något som fått ske i brist på annat material. Tvärtom. Vi vet att våra läsare har ett mycket brett naturintresse och vi försöker tillgodose detta genom att "krydda" tidskriften med annat än bara fåglar. Det är en medveten strategi för att "lätta upp" tidningen för allas smak. Turen har nu kommit till astronomin. Det är dags att vända blicken uppåt, men inte för att spana efter bevingade varelser, denna gång. Vi ska titta mot rymden.

Att vi väljer att gå in på detta ämne just nu, är inte någon slump. Ett mycket ovanligt himlafenomen stundar. Ett himlafenomen som ingen idag levande människa har fått se! Planeten Venus kommer att passera framför solskivan. När väl fenomenet inträffar, då inträffar det "parvis" med några års mellanrum. En ny chans dyker således upp år 2012 (Dock kommer passagen då bara delvis att vara synlig från Sverige - så passa på att ta chansen redan nu). När dessa två passager har inträffat, då dröjer det hela 122 år till nästa "par". Under nittonhundratalet inträffade ingen venuspassage alls.

Vad beror fenomenet på?

Som nog de flesta vet, är Venus en av de två planeter som cirklar runt Solen i bana innanför Jorden. Den andra med sådan bana är Merkurius. Båda dessa planeter kan således i sin bana hamna i en position så att de befinner sig exakt i synlinje framför solen. Det är just vad som Venus kommer att göra den 8 juni 2004. Detta kallas för - passage (planeten passerar över solskivan). Nu kan man ju undra varför detta inte inträffar oftare? Venus gör ett varv runt solen på 224 dagar. Även om Jorden rör sig så att den "flyr" från Venus, så kommer våran närmaste granne (näst månen)

ikapp, efter 584 dygn. En passage skulle inträffa en gång var 584-de dag, om planetbanorna låg i samma plan. Nu är fallet inte så. Venus bana lutar 3* 24' i förhållande till Jordens. Inte mycket, kan man tycka, men över dessa avstånd är det fullt tillräckligt för att fenomenet ska utebli nästan varje gång Venus befinner sig mellan oss och Solen. Men bara nästan... Merkurius då? Ja, den passerar framför solskivan med blott några års mellanrum. Senast i fjol. Den befinner sig däremot ungefär dubbelt så långt bort jämfört med Venus och eftersom den är betydligt mindre i storlek så ter sig passagen so en "flugskit" jämfört med Venuspassagen. Den senaste merkuriuspassagen inträffade så sent som 2003.

När exakt?

Passagen den 8 juni börjar kl 7.18 då Venus börjar "nagga in" över solytan. Tjugo minuter senare är planetens hela vackra cirkel inne över solytan. Fenomenet kan sedan beskådas under hela förmiddagen. Kl. 13.03 börjar Venus "lämna solytan" och den försvinner därifrån helt kl. 13.22. Nästa chans i Sverige att se fenomenet (delvis) är år 2012. Att se det helt - år 2140!

Hur spanar man mot solen?

MAN FÅR UNDER INGA OMSTÄNDIGHETER TITTA MOT SOLEN MED BLOTTA ÖGAT - INTE ENS MED SOLGLASÖGON! DET RESULTERAR I BESTÅENDE BLINDHET!

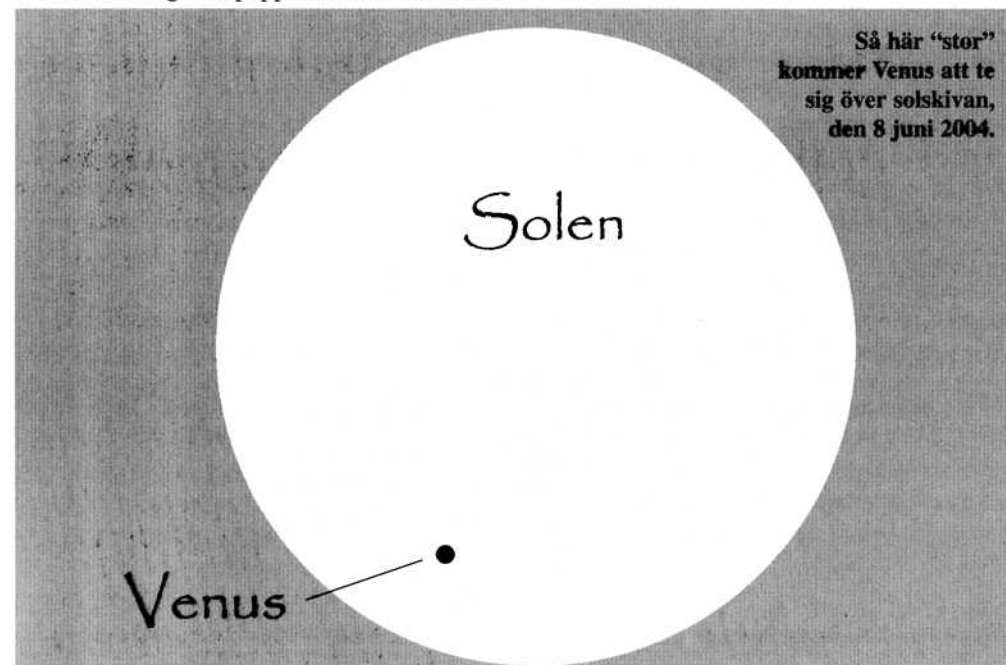
Man kan använda svetsglasögon exempelvis. Ett betydligt bättre sätt är dock att projicera solbilden på ett papper. Det är mycket enkelt och ger en mycket klar bild av motivet. Det finns ett ypperligt hjälpmedel, mycket vanligt förekommande i fågelskådares hem - tubkikaren! Gör så här:

Rikta in tuben mot solen på måfå (du får ju inte titta in i okularet). Kan vara nog så svårt att träffa rätt, men till slut lyckas man. Håll din hand bakom okularet medan du försöker hitta rätt. När solen faller in i bilden då "tänds en ljuspärla" på handflatan. Du har nu riktat in tuben. Vrid sedan tubaxeln så att okularet inte är riktat uppåt, som vid fågelskådning, utan mot sidan, eller rentav snett neråt. Ställ dig sedan vid sidan om tuben så att din egen skugga faller in i området dit okularet pekar. Ta nu ett vanligt vitt papper och håll det så att

ljuset som bryts genom tuben faller på papperet. Solbilden projiceras nu på papperet. Ställ in skärpan genom att skruva på tuben, eller genom att ändra avståndet mellan papper och okular. Du får en ypperlig bild på Solen med dess fläckar och Venus.

Det duger egentligen med vanlig handkikare. Bilden blir precis lika bra (man gör bilden större genom att hålla papperet längre bort). Tuben har dock fördelen att man kan bryta ljuset mot en skugga. I exemplet ovan är det din egen kropps skugga. Bilden blir på så sätt klarare.

Ta chansen att se venuspassagen. Det är en stor händelse som kommer att följas världen över. Alla får dock inte de gynnsamma förhållanden som vi i Sverige. Mätte nu solen skina över oss den 8 juni 2004!

Nyårsexkursion

Text och foto: Staffan Müller

Januari är egentligen ingen höjdmånad vad det gäller fågel. Man hinner knappt stiga upp förrän det skymmer och dagsljusets frånvaro gör fåglar svårskådade. De hinner ju inte exponera sig utan måste hålla igång med födosök under den ljusa delen av dagen. Tack vare Rolf Wahl kom vi ut på en förmiddagstur till skogarna i västra Leksand.

Åteln var ju en given plats att besöka och väl framme lyckades vi skrämna upp såväl Havsörn som Kungsörn. Kungsörnarna var så buktstina, att de satt sig i första bästa träd för att vila. Sedan kunde vi fylla tubkikaren med sittande örnar så länge vi hade tålamod att stanna kvar vid myren.

Jakt på strömstare

Vi rundade Älgberget för att så småningom komma till Gryssenstuga med förhoppning om att se strömstare. Tyvärr visade den sig varken där eller senare på dagen längs Brasjöån eller i Limån. Däremot fick vi syn på någon orrtupp och enstaka korpar. Förutom talltita och tofsmes blev det inte så mycket mer på nyårsdagen. Men, det blev i alla fall en försmak om fågelskådning, även under det här året. Den grådisiga helgdagen gav i alla fall läckert ljus att fotografera i. Det är mäktigt med en vårflood i januari som för med sig humusrikt vatten längs den vita, snöpuddrade stranden.

Nöjda miner efter ovanligt härliga örnobsar:
Lasse Nilsson, Bogdan Persson, Rolf Wahl och Conny Land

Brasån skiftar i vinterns kyliga färgtoner...

Välkommen till Leksands Fågelklubb!

Leksands Fågelklubb är en aktiv förening av fågelintresserade, såväl unga som äldre. Tillståndet drivs av många fågelprojekt i egen regi, men även i samarbete med andra klubbar och föreningar. Är Du nyfiken på vår verksamhet, utforska vår site eller kom på några av våra exkursioner eller träffar i klubbstugan vid Limsjöns södra udd.

Rapportera in dina observationer av HAVSÖRN i Leksand, 2004!

Aktuellt just nu

Årsmöte
11 februari 2004
Mötet hålls i klubbkålen, Norsbro kl 19:00
Förhandlingar enligt stadgarna. Årsberättelse i bild. Frågesport mm. Kaffe och fika.

Örnsparing i Leksandskogarna.
6 mars 2004
Vi besöker marker med örngarant under tiden då kungsörnen spelflyger, samtidigt som yngre fåglar ännu är på flyttning. Ev. Skador om förhöllanden tillåter.
Samling vid Norsbro kl. 8:00. Ledare: Bogdan Persson

Välkomna!
Vill du ha en påminnelse via e-post om klubbaktiviteter? Anmäl ditt intresse.

På björkberget en vinterkväll

Du är besökare nr sedan 2000-11-10

Senast uppdaterad: 2004-02-10
Sist ska gärna ett besök till oss.
<http://fagelklubben.leksand.nu>

Rapportsidan fungerar!

Rapportera dina fågelobservationer på hemsidan. Efter alla tekniska problem som vi haft med rapportsidan, verkar allt nu vara i sin ordning. Välkommen att dela med dig av det du själv tycker är intressant.

Fortsätt spana efter havsörn i Leksand!

Leksands Fågelklubb kartlägger havsörnens uppträdande i kommunen. Vi vill ha in så många rapporter som möjligt för att få bättre kunskap om havsörnen i Leksand. Finns det stationära havsörnar, eller är det bara strykande fåglar vi ser? Hur många individer kan det röra sig om? Någon ringmärkt örn? Hjälp oss få svar på frågorna genom att hålla ögonen öppna och låta oss ta del av observationerna.

Rapportera till Bogdan Persson, tfn 0247-154 76, alt. 073-800 87 20

e-post: bogdan.persson@telia.com

Det går även att rapportera via vår hemsida: <http://fagelklubben.leksand.nu>

Styrelsen

Ordförande		
Staffan Müller	070-322 23 45	staffan.muller@leksand.se
Sekreterare		
Margareta Wiman	0247-334 00	margareta.wiman@mail.bip.net
Kassör		
Göte Bergqvist	0247-228 24	gote.l.bergqvist@nordea.se
Ledamöter		
Anders Ståhl	0247-142 53	anders-stahl@swipnet.se
Annika Lekgård	0247-333 45	annika.lekgard@tiscali.se
Bogdan Persson	0247-154 76	bogdan.persson@telia.com
Inga-Lill Paulsen Andersson	0243-230 369	lars-ake.andersson.gimmen@telia.com

Projektansvariga

Projekt pilgrimsfalk

Lars Nilsson 0247-333 92; 070-329 13 57

Projekt berguv

Henry Pollack 0247-409 64

Ungdomsgruppen

Annelie Stenberg 0247-349 93

Projekt slaguggla/tornfalk

Gunnar Lind 0247-348 66

Örnutfodring samt backsvaleinventering

Bogdan Persson 0247-154 76

Ringmärkning vid Limsjön

Inga-Lill Paulsen Andresson 0243-230 369

Rapportmottagare

Mats Knutsson 0247-413 68 mats.knutsson@leksand.mail.telia.com

Gryssenstugan, samt hemsidan

Ulla-Britt Larsson 0247-210 91 ulla.21091@telia.com

Våra övriga projekt och projektansvariga hittar du på våran hemsida